

OSKA verkenning: Biodiversiteit in de bebouwde omgeving

13-07-2021

OSKA werkgroep verkenning standaarden biodiversiteit

in opdracht van Ministerie van LNV

Samenvatting

Het belang van natuur in stedelijk gebied groeit, omdat ook daar de natuur onder druk staat en het stedelijk gebied uitbreidt, zij het dat deze druk in de stad minder is dan in het landelijk gebied. De druk op de natuur wordt nog versterkt door de effecten van [klimaatverandering](#) (o.m. droogte). Maatregelen in de stad zijn een belangrijke manier om biodiversiteit te beschermen en er ligt een koppelkans met groenblauw. Aanpassing aan klimaatverandering wordt in de stad o.a. gerealiseerd door het treffen van groenblauwe maatregelen (m.n. ter voorkoming van hittestress en het tegengaan van wateroverlast). Door slim kiezen kunnen groen- blauwe maatregelen ook bijdragen aan verbetering van de biodiversiteit in de stad. Door het onderwerp integraal op te pakken (ook met de gezonde en aantrekkelijke leefomgeving) is het mogelijk om biodiversiteits-stimulerende maatregelen te nemen.

In deze verkenning is in grote lijnen in kaart gebracht welke behoeftes er zijn aan standaarden voor biodiversiteit in de verschillende fases van een bouwproces, mede in het licht van de effecten van klimaatverandering. Daarnaast is in kaart gebracht welke standaarden er op dit moment al handvatten geven voor het sturen op biodiversiteit. Voorgesteld wordt om in een vervolgstap gericht te kijken naar standaarden die aansluiten bij de uitvoeringspraktijk (met name op gemeentelijk niveau) en die kunnen bevorderen dat de biodiversiteit van klimaatadaptieve maatregelen wordt vergroot. Tevens wordt voorgesteld om gericht te kijken of standaarden voor biodiversiteit voldoende rekening houden met de effecten van klimaatverandering (met name droogte).

Aanpak verkenning

In deze verkenning zijn bestaande standaarden met een relatie tot biodiversiteit in kaart gebracht. Daarbij is een brede definitie voor standaarden gehanteerd. Naast richtlijnen en normen zijn ook bepalingmethoden en andere hulpmiddelen in beeld gebracht. Daarbij is ook over de grens gekeken, naar standaarden op Europees en mondiaal niveau.

Vervolgens is er gekeken welke behoeftes stakeholders op dit vlak hebben. Gedurende twee werkgroep bijeenkomsten is de vraagstelling aangescherpt en gesproken over de rol van verschillende soorten standaarden en hoe deze zijn te koppelen aan het bouwproces.

In deze verkenning is ook gekeken in hoeverre standaarden rekening houden met de effecten van klimaatverandering en adaptieve maatregelen. Dit sluit aan bij de speerpunt 'natuur' uit de Nationale klimaatadaptatiestrategie (NAS) en de ambitie om adaptatiemaatregelen mee te koppelen met andere opgaven uit het nationale Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA). Hierbij kan gedacht worden aan het meekoppelen van klimaatadaptatiemaatregelen aan de opgave om de biodiversiteit in de stad te verbeteren.

Drie typen standaarden

Ten eerste is gevonden dat er voor biodiversiteit veel verschillende soorten standaarden zijn ontwikkeld. Deze zijn te onderscheiden in drie categorieën met elke een eigen functie:

- Indicatoren: maken inzichtelijk welke factoren voor biodiversiteit relevant zijn
- Maatregelen: bieden een handreiking met concrete maatregelen (bv puntensystemen), (die randvoorwaardelijk zijn voor, of biodiversiteit bevorderen?)

- Monetaire waarde / valorisatie van milieu vertalen de waarde van natuur naar kwalitatieve en kwantitatieve gegevens. Dit is bruikbaar voor een business case

Bij elke fase in bouwproces zijn andere standaarden behulpzaam

Ook zijn de standaarden ingedeeld in verschillende fasen van het bouwproces. Deze standaarden spelen een ondersteunende rol bij de bepaling en toepassing van biodiversiteit in de bebouwde omgeving:

- Pre-initiatiefase: Aantal standaarden voor vaststellen van stand van zaken in een gebied
- Initiatiefase: Aantal standaarden voor een concrete locatie of doel
- Haalbaarheidsfase: Aantal standaarden omschrijft proces om te komen tot maatregelen en een aantal andere standaarden geeft punten bij de ontwikkeling van bouwprojecten
- Realisatie: standaarden die omschrijven aan welke eisen een ecologisch deskundige zou moeten voldoen, voor ecologisch verantwoorde uitvoering
- Exploitatie/Beheer/Verkoop: standaarden voor onderhoud van openbaar groen
- Sloopfase: standaarden voor vergunningsplichtige activiteiten in het kader van de Wet Natuurbescherming, maar geen voor niet-vergunningsplichtige activiteiten

Uit de verkenning blijkt dus dat er een groot aantal standaarden bestaat dat behulpzaam is bij het rekening houden met en bevorderen van biodiversiteit in de bebouwde omgeving. Het beoogde doel en de doelgroep van deze standaarden loopt uiteen en kan elkaar versterken.

Voor beleidsmakers en ontwikkelaars biedt het inzicht in de typen normen en overzicht in bouwproces, inzicht in welke standaarden in welke fase behulpzaam bij het rekening houden met en bevorderen van biodiversiteit.

Link met klimaatadaptie is (nog) beperkt

Ook blijkt uit de verkenning dat in een beperkt aantal standaarden de link met klimaatverandering wordt gelegd. Verreweg de meeste standaarden op het gebied van biodiversiteit benoemen niet expliciet de link met klimaatadaptatie. Dit sluit niet aan bij de ambitie van de NAS en de DPRA, waar wel expliciet de link tussen klimaatadaptatie en groen-blaauwe oplossingen wordt gelegd. Er ontstaat een kans (een mogelijkheid voor een win win situatie) wanneer er een verband tussen groenblauwe oplossingen en verbetering van de biodiversiteit wordt gelegd.

Vervolg

Voorzien wordt dat in een vervolgstap gekeken gaat worden naar hoe de bestaande standaarden voor biodiversiteit, die aansluiten bij de uitvoeringspraktijk (met name op gemeentelijk niveau), kunnen bevorderen dat de biodiversiteit van klimaatadaptieve maatregelen wordt vergroot. Tevens zal worden gekeken of de hier bovengenoemde biodiversiteitsstandaarden voldoende rekening houden met de effecten van klimaatverandering (met name droogte).

Inhoud

1. Inleiding	5
2. Klimaatadaptatie en biodiversiteit	6
3. Deze verkenning	8
4. Bestaande standaarden	9
5. Bouwproces en standaarden	11
6. Wensen ten aanzien van een concrete standaard	14
7. Conclusie.....	15
8. OSKA.....	16
Bijlage 1 Werkgroepleden.....	17
Bijlage 2 Bestaande bepalingsmethoden	17
Bijlage 3 Bouwproces en standaarden.....	17
Bijlage 4 Relevante (beleids)documenten.....	18

1. Inleiding

OSKA stimuleert dat voor aspecten van klimaatadaptatie gewerkt wordt aan standaarden voor de uitvoeringspraktijk. De behoefte bij overheden en private partijen zijn daarbij het uitgangspunt. Standaard wordt daarbij gehanteerd als een breed begrip.

Voor nieuwe onderwerpen wordt door OSKA altijd als eerste stap een verkenning uitgevoerd. De verkenning kan de basis zijn voor verdere afspraken tussen partijen over de ontwikkeling van nieuwe of aangepaste standaarden.

Deze rapportage bevat de verkenning voor het onderwerp biodiversiteit in de bebouwde omgeving. De verkenning is uitgevoerd in opdracht van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Voor de verkenning is een werkgroep opgericht met vertegenwoordigers uit diverse stakeholdergroepen (zie bijlage 1).

Deze verkenning heeft tot doel om in kaart te brengen op welke punten belanghebbenden het nodig vinden om nieuwe kennis en inzichten te verankeren in standaarden. Door klimaatverandering versnelt de achteruitgang van natuur, en bij adaptatiemaatregelen bestaat er aandacht voor het borgen van biodiversiteit. Aan de andere kant geldt dat concrete maatregelen voor klimaatadaptatie ook weer hun invloed kunnen hebben op biodiversiteit.

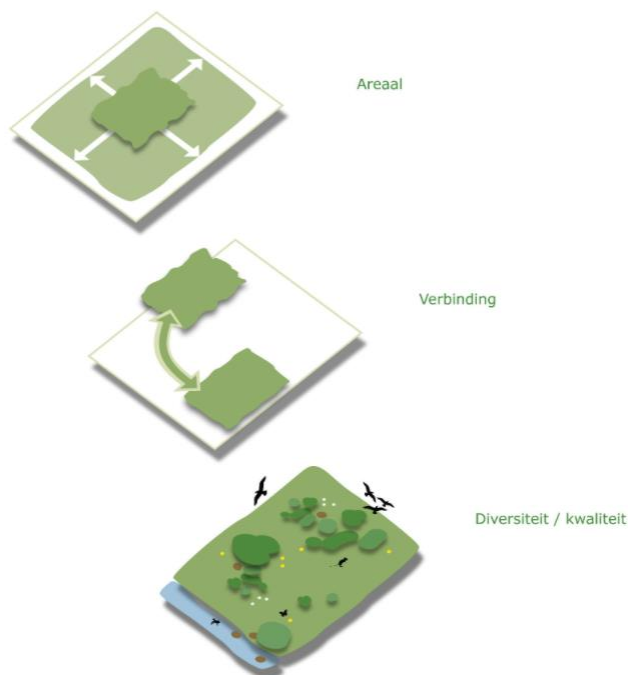
In hoofdstuk twee wordt een korte toelichting gegeven op de link tussen klimaatadaptatie en biodiversiteit. In hoofdstuk drie wordt de opdrachtomschrijving van deze verkenning uiteengezet. In hoofdstukken vier tot en met zes is uiteengezet wat de belangrijkste bevindingen zijn voor deze verkenning.

2. Klimaatadaptatie en biodiversiteit

Het belang van natuur in stedelijk gebied groeit, maar tegelijk staat de natuur daar steeds meer onder druk. Daaraan liggen verschillende oorzaken ten grondslag, zoals verstedelijking (groei van stedelijk oppervlak) industrialisatie, stikstofneerslag en invasieve soorten. De druk op de natuur wordt versterkt door de effecten van [klimaatverandering, met name in de vorm van droogte](#). In het kader van deze OSKA verkenning ligt de focus op biodiversiteit in relatie tot de effecten van klimaatverandering.

Standaarden zijn een instrument om in ruimtelijke ontwikkelingen meer gerichte aandacht te hebben voor het behoud en ontwikkeling van natuurwaarden. Voor een deel van de biodiversiteit, de beschermde soorten, bestaat wetgeving. Maar dit is maar een deel van de biodiversiteit, naast breed natuurbehoud. Deze verkenning is een eerste poging om in kaart te brengen welke standaarden voor natuur en biodiversiteit er al bestaan.

RVO heeft een informatieve [website](#) ontwikkeld "ter inspiratie voor zowel Rijksambtenaren van LNV, BZK en IenW als voor stedenbouwers, stadsecologen en beheerders van stedelijk groen, als hulpmiddel bij een natuurinclusieve aanpak van de bouwopgave van één miljoen woningen." Hierop worden de volgende 3 sleutelfiguren voor natuurinclusief in de stad onderscheiden. Zie figuur 1.

Figuur 1: ecologische sleutelfiguren ([Bron](#): Natuurinclusieve verstedelijking, RVO)

Areaal gaat over de oppervlakte van het leefgebied en gaat over hoeveel ruimte een soort heeft. Samenhang gaat over de voor soorten geschikte verbindingen naar gebieden in de buurt om bv te foerageren of uit te wisseling met andere (deel)populaties. Diversiteit en kwaliteit gaat over de invulling van een leefgebied. Zijn de omstandigheden (voedsel, veiligheid, voortplanting en vocht) voldoende om te overleven?

Biodiversiteit is een belangrijk onderwerp in de nationale klimaatadaptatiestrategie, de NAS. Het is een van de zes speerpunten. Een van de aandachtspunten in het uitvoeringsprogramma is dat er meer ruimte nodig is voor een duurzaam en klimaatbestendig natuurlijk systeem dat veranderingen van het klimaat op kan vangen. Het stedelijk gebied kan een belangrijke rol spelen in het voorzien van voldoende leefgebied. Meer natuur, ook een stedelijk gebied, kan voor een buffer zorgen ([NAS Uitvoeringsprogramma 2018-2019](#), p15-16). Deze verkenning brengt in beeld welke handvatten er zijn voor de kwaliteit van zo'n klimaatbestendig natuurlijk systeem.

Voor het behoud van natuur en biodiversiteit bestaan op wereldwijd, Europees, nationaal en lokaal niveau verschillende beleidsdocumenten. Zie hiervoor Bijlage 4

Op nationaal niveau geldt dat na gedacht wordt over het meenemen van natuurvriendelijk bouwen in regelgeving, zoals bijvoorbeeld het bouwbesluit, waarmee het natuurinclusief bouwen een verplichtend karakter zal krijgen. Natuurinclusief bouwen kan ook via subsidies gestimuleerd worden. Een voorbeelden van van subsidieeelingen is dievoor icoonsoorten, zoals de zandhommel, in de Provincie Zuid-Holland).

3. Deze verkenning

De opdracht voor deze verkenning bestond uit het inzichtelijk maken van de behoeften van belanghebbenden aan standaarden voor biodiversiteit in stedelijk gebied. Het gaat daarbij om bepalingmethoden: hoe stel je voor stedelijk gebied de biodiversiteit vast? Dit kan zijn om de mate van biodiversiteit vast te stellen in een gemeente, maar ook bij nieuwbouw en de renovatie van bestaande bouw, wat is daarvoor een hanteerbare graadmeter? De verkenning brengt in beeld:

- Welke bepalingmethoden voor biodiversiteit nationaal en internationaal gehanteerd worden voor steden, nieuwbouw en renovatie, en welke standaarden er hiervoor al bestaan;
- Welke behoeftes stakeholders op dit vlak hebben;
- Welke standaarden en tools er op dit vlak al bestaan, zowel nationaal als internationaal;
- Welke stappen nodig zijn om tot de benodigde standaarden te komen.

De activiteiten vinden plaats in een gezamenlijk proces, met onder meer een aantal werkgroepsessies, gericht op het komen tot een gezamenlijk gedeelde visie.

De standaarden voor biodiversiteit worden beschouwd in relatie tot klimaatverandering. Een belangrijke vraag is in hoeverre de standaarden hanteerbaar zijn bij gebiedsontwikkeling en het treffen van adaptieve maatregelen¹. De verkenning biedt hiermee een eerste opstap om te komen tot eenduidige, breed gedragen methoden voor het vaststellen van biodiversiteit, waarnaar in planvorming verwezen of waarmee rekening gehouden kan worden.

De verkenning richt zich op natuur in stedelijk gebied, niet op natuurgebieden en landelijk gebied. Wel is er aandacht voor de verbindingen daarmee.

¹ Als zodanig sluit het aan bij het Convenant Klimaatadaptieve Nieuwbouw Zuid-Holland, waarin 'eisen' zijn opgesteld voor biodiversiteit als onderdeel van klimaatadaptieve nieuwbouw.

4. Bestaande standaarden

Na deskresearch kunnen een aantal verschillende benaderingen worden onderscheiden²:

- Indicatoren
- Maatregelen
- Monetaire waarde of valorisatie van natuur

4.1 Indicatoren

Indicatoren, al dan niet gestandaardiseerd, maken inzichtelijk welke factoren voor biodiversiteit relevant zijn. Hiermee kan je op systematische wijze de uitgangssituatie en impact van (overheids)beleid, organisatie of project inzichtelijk maken. Voor overheden is het een manier om stand van zaken vast te stellen en voortgang te monitoren. Om indicatoren te bereiken is het nodig om maatregelen te treffen.

VOORBEELD [City Biodiversity Index](#) is een middel voor steden om een zelfevaluatie uit te voeren en zicht te krijgen op de stand van zaken op het gebied van biodiversiteit. Voorbeelden van indicatoren zijn verandering in aantal vlindersoorten, aandeel natuurgebied in de stad, budget gealloceerd voor biodiversiteit. Deze index is gelinkt aan de Convention for Biological Diversity.

VOORBEELD BREEAM-NL is een beoordelingsrichtlijn voor onder meer nieuwbouw en renovatie. In deze beoordelingsrichtlijn staan ook indicatoren voor ecologie. Een [natuurrapportage of ecologisch beheerplan](#) is een belangrijke manier om te laten zien dat aan de indicatoren is voldaan. Deze moeten zijn opgesteld door een erkend ecooloog. In deze rapportage staan maatregelen.

4.2 Maatregelen

Bij nieuwbouw of renovatie kunnen verschillende maatregelen worden getroffen. In standaarden met maatregelen wordt soms ruimte gegeven aan de ontwikkelaar om de specifieke maatregelen te bepalen.

VOORBEELD [Puntensysteem Gemeente Den Haag](#) waarbij een handreiking wordt gedaan aan aannemers of bouwers. Afhankelijk van de mogelijkheden en wensen van de opdrachtnemer kunnen maatregelen worden getroffen die rekening houden met de natuur. Afhankelijk van de specifieke maatregel kunnen punten worden verdiend.

VOORBEELD Leidraad Klimaatadaptief Bouwen van het Convenant Zuid-Holland (nog in ontwikkeling) omschrijft drie stappen om tot klimaatadaptief te bouwen, incl biodiversiteit. Je doorloopt drie stappen: 1. Inventariseren, 2. Formuleren van eisen (maatregelen), 3. Beoordelen op maatregelen.

² Voor een overzicht van standaarden, zie bijlage 2 of excel onder tabblad "long list"

4.3 Monetaire waarde / valorisatie van milieu

Om natuur een plek te geven in het gesprek over kosten en baten wordt er gewerkt aan een methode om natuur te valoriseren, al dan niet met een monetaire waarde. Dit kan vervolgens ook worden gebruikt voor een business case. Dit maakt natuur "harder" en maakt het makkelijker te beargumenteren dat het een plek moet krijgen in het bouwproces.

VOORBEELD: [Groene Batenplanner](#) is een beslissingsinstrument voor ruimtelijke inrichting. De tool berekent de effecten van ruimtelijke inrichting op het natuurlijk kapitaal.

5. Bouwproces en standaarden

Het bouwproces kent een aantal fasen waarbij verschillende partijen een rol spelen en ook verschillende standaarden (zie bijlage 3, of separate excel) een rol kunnen spelen. Er bestaat geen gestandaardiseerd bouwproces.³

De fasen van het bouwproces hebben we overgenomen van het Convenant Klimaatadaptief Bouwen Zuid-Holland. Daaraan voegen we twee fasen toe, nl pre-initiatief fase en de sloopfase.

- a) Pre-initiatieffase: maakt een nulmeting van en monitort de biodiversiteit in een gemeente.
- b) Initiatieffase: onderzoekt de haalbaarheid van een ontwikkeling en eindigt met een aanbesteding/intentieovereenkomst waarin de klimaat- en biodiversiteitsambities vast worden gelegd.
- c) Haalbaarheidsfase: maakt de ontwikkeling ruimtelijk mogelijk, detailleert het ontwerp en bereidt het voor in een contract voor de realisatiefase. In deze fase wordt beoordeeld in hoeverre het ontwerp voldoet aan de gestelde ambities.
- d) Realisatie: hierin wordt daadwerkelijk gebouwd
- e) Exploitatie/Beheer/Verkoop: hierin wordt het gerealiseerde gebruikt en in stand gehouden
- f) Sloopfase: waarbij er sloop in/op een gebouw of terrein plaatsvindt, waarvoor al dan niet een vergunning nodig is.

Er bestaat geen breed gebruikt overzicht van het bouwproces en diverse overheidsorganisaties (gemeenten) onderscheiden verschillende fasen en hanteren andere terminologie. Omdat er een volgorde van fasen zit in de fasen, beïnvloeden de keuzes die in eerdere fasen gemaakt worden, elkaar. In de pre-initiatieffase worden de pijlpalen gezet voor de volgende fasen. En gedurende de initiatieffase wordt de financiering vastgelegd. Een overdrachtsdocument tussen de verschillende fasen zou behulpzaam kunnen zijn voor monitoring.

Beleidsdocumenten

Er bestaan verschillende beleidsdocumenten (op gemeentelijk niveau, zie bijlage 4) waarin doelstellingen ten aanzien van biodiversiteit kunnen worden vastgelegd. Ook kan hierin eventueel worden verwezen naar standaarden. Denk hierbij aan de GREX (grondexploitatie), het bouwbesluit en plan van eisen. Als het in bestemmingsplan wordt opgenomen dan is het publieksrechtelijk. In het omgevingsplan kunnen gemeenten zelf invulling geven aan ecologische doelstellingen. Dat is een kracht en een zwakte.

Actoren

Daarnaast spelen verschillende actoren een rol in het bouwproces, van rijksoverheid en gemeenten, tot financiers en uitvoerders. Deze partijen hebben op verschillende manieren invloed op hoe biodiversiteit wordt meegenomen. Ecologen en landschapsinrichters zouden een grotere rol moeten krijgen, naast bouwinspecteurs en mobiliteitsexperts. Zij kunnen zorgdragen voor borging.

³ Het bouwproces uit het Convenant, de Kapstok Gebiedsontwikkeling van de Dienst Landelijk Gebied (Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, 2011, opvraagbaar bij OSKA secretariaat) en het [Utrechts planproces](#) lijken sterk op elkaar. Het Utrechts planproces splitst de fasen meer uit.

Pre-initiatiefase

De geïnventariseerde standaarden zijn met name standaarden voor het vaststellen van stand van zaken in je gebied, bv NL Gebiedslabel, IPC Groen Meetlat biodiversiteit of de City Biodiversity Index. Voor deze standaarden is het belangrijk om niet alleen te kijken naar indicatoren als hoeveelheid soorten, maar ook de "governance" voor het behoud van biodiversiteit. Zo krijgt je bij de City Biodiversity Index ook punten voor het budget dat je voor biodiversiteit alloceert of aantal projecten.

Initiatiefase

Deze fase heeft betrekking op een concreet project en is niet meer gemeente breed. Voor de initiatiefase is het aantal standaarden beperkt. Standaarden richten zich op een concrete locatie of doel, bv IUCN Sports and urban biodiversity en NL Gebiedslabel. NL Gebiedslabel is vanaf deze fase bruikbaar gedurende het gehele bouwproject. Het is een instrument om een nulmeting te maken en kan gedurende de andere fase informatie geven over stand van zaken.

Haalbaarheidsfase

Voor de haalbaarheidsfase bestaan veel en verschillende soorten standaarden. Aantal standaarden omschrijft proces om te komen tot maatregelen, bv IUCN Global standard for nature based solutions. Aantal standaarden geeft punten bij de ontwikkeling van bouwprojecten, bv de puntensystemen van Den Haag en Arnhem. De Puntensystemen van Den Haag en Arnhem zijn een handreiking met concrete maatregelen ter bescherming van lokale biodiversiteit.

Realisatiefase

Voor de realisatiefase zijn geen standaarden gevonden. Deze fase is lastig te volgen voor een gemeente. De voortgang op het gebied van biodiversiteit zou kunnen worden gevolgd door een ecooloog. Dit heeft betrekking op controle. De titel "ecoloog" is niet beschermd. Er bestaan wel standaarden die de term "ecologisch deskundige" omschrijven of voor mensen die met natuur werken, inclusief certificatie van personen. Wel heeft dit ook weer betrekking op de Wet Natuurbescherming en niet biodiversiteit in brede zin.

Exploitatie-, beheer- en verkoopfase

Voor deze fase zijn een aantal standaarden gevonden voor onderhoud van openbaar groen, bv leidraad ecologisch bermbeheer en kwaliteitscatalogus openbare ruimte. De kwaliteitscatalogus wordt zeer veel gebruikt. Het is onduidelijk of bij het opstellen ervan ook afwegingen met betrekking tot de biodiversiteit worden genomen.

Sloofase

Deze fase wordt niet genoemd in bouwprocessen, maar is voor biodiversiteit belangrijk. In de sloofase zouden standaarden iets kunnen zeggen over (tijdelijke) braakligging of inrichting tijdens sloop. Voor vergunningsplichtige sloopwerkzaamheden kan gebruik worden gemaakt van de Gedragscode Stadswerk en de Natuurkalender van de Gemeente Arnhem. Deze zijn ontwikkeld in het kader van de Wet Natuurbescherming.

Er bestaan geen standaarden voor niet beschermde soorten of speciaal voor niet vergunningsplichtige activiteiten - denk aan dakisolatie.

6. Wensen ten aanzien van een concrete standaard

De werkgroep heeft enkele wensen geuit ten aanzien van een concrete standaard.

Voor een standaard voor bepalen van biodiversiteit zijn verschillende wensen genoemd:

- Uniformiteit tussen gemeenten;
- Gezamenlijke doel en taal, maar mogelijkheid voor lokale omstandigheden;
- Eenduidige definitie van natuurinclusief bouwen. Dit is een nieuw begrip;
- Koppeling tussen klimaatadaptatie en biodiversiteit

Wensen bij standaarden met maatregelen:

- Integraal (een vogelkast zonder foerageergebied is weinig zinvol);
- Proces om tot maatregelen te komen of indicatoren ipv exacte maatregelen

Wensen bij standaarden met indicatoren:

- Uniformiteit en ruimte voor locatie specifieke omstandigheden;
- Hogere ambitie dan wet Natuurbescherming

7. Conclusie

Er bestaan veel standaarden voor biodiversiteit. Deze standaarden hebben verschillende gebruikers, doelen en aanpakken. Er is nog niet een leidende aanpak en wellicht zijn verschillende standaarden naast elkaar nodig. Een standaard is slechts een instrument en de gevonden standaarden hebben allen een andere functie. Beleidsmakers en projectontwikkelaars biedt de uit uitgevoerde inventarisatie en ordening het overzicht over bestaande standaarden, inzicht in hoe ze bestaande standaarden kunnen inzetten.

Voor de uitvoering van de Wet Natuurbescherming bestaan wel enkele gevestigde documenten. Voor met name de biodiversiteit in brede zin, dus de bovenwettelijke biodiversiteit, bestaan verschillende standaarden. Er is gesignaleerd dat diverse gemeenten een puntensysteem hebben ontwikkeld, op basis van een methode van Arcadis, wat zeker niet wil zeggen dat de andere methoden niet worden gebruikt door gemeenten. Het gesprek over de wensen ten aanzien van de verschillende standaarden is beperkt gevoerd in deze verkenning.

In een beperkt aantal standaarden wordt expliciet de link gelegd met klimaatadaptatie Aan de robuustheid of kwetsbaarheid van het natuurlijk systeem, de aanwezige biodiversiteit voor veranderende omstandigheden als gevolg van klimaatverandering en maatregelen om daar iets tegen te doen wordt in de meeste standaarden geen expliciete aandacht besteedt. Gezien de ambitie die is uitgesproken in de NAS en DPRA om het natuurlijk systeem robuust en klimaatbestendig te houden zou het logisch kunnen zijn om ook in bestaande standaarden voor biodiversiteit explicieter de link te leggen met klimaatadaptatie.

8. OSKA

OSKA is het Platform Standaarden Klimaatadaptatie. In OSKA werken overheden, bedrijven, kennisinstellingen en standaardisatie-organisaties samen. OSKA heeft tot doel om behoeftes te identificeren voor aanpassing of ontwikkeling van standaarden, zodat de uitvoeringspraktijk rekening houdt met de effecten van een veranderend klimaat. Uiteindelijk doel is bijdragen aan een klimaatbestendig Nederland. Onder andere voert OSKA verkenningen uit. Hierin wordt op een gestructureerde manier, met de meest betrokken stakeholders, in kaart gebracht wat behoeftes zijn voor het vastleggen van afspraken (welke onderwerpen kunnen in een standaard worden vastgelegd?), en wat er al in standaarden geregeld is. Door die twee over elkaar te leggen ontstaat een beeld van welke acties nodig zijn om inzichten verder te borgen. NEN voert het secretariaat van OSKA. Vanuit die rol treedt NEN op als secretaris en penvoerder van verkenning. Meer informatie over OSKA en de uitgevoerde verkenningen is te vinden op de [website](#).

Bijlage 1 Werkgroepleden

Organisatie	Rol
Gemeenten	
Arnhem	lid
Dordrecht	lid
Andere overheid	
Min BZK	lid
Min LNV	voorzitter
RVO	lid
Kennis	
Naturalis	lid
Bureau Stadsnatuur	lid
WUR	lid
IPL Groene Ruimte	lid
NL Greenlabel	lid
&Flux b.v.	agendalid
NGO	
MVO Nederland	lid
Bedrijven	
Balast Nedam en Primum	lid
Neprom	lid

Bijlage 2 Bestaande bepalingmethoden

Zie Excel, tabblad longlist

Bijlage 3 Bouwproces en standaarden

Zie Excel, tabblad bouwproces

Bijlage 4 Relevante (beleids)documenten⁴

Convention on Biological Diversity (CBD)

Deze overeenkomst tussen lidstaten bevat afspraken over het beschermen van biodiversiteit. Het CBD beziet ook [klimaatverandering](#) als een belangrijke bedreiging voor biodiversiteit. Er worden activiteiten ondernomen om de agenda voor biodiversiteit beter te integreren in die van klimaatverandering en landdegradatie. Adaptatie gebaseerd op het ecosysteem ("[ecosystem based adaption](#)") wordt genoemd als een manier om de negatieve impact van klimaatverandering te beperken en biodiversiteit te behouden.

Europese Green Deal : Biodiversity Strategy 2030

Onderdeel van de EU Green Deal is de [Biodiversity Strategy 2030](#). In deze biodiversiteitsstrategie zijn indicatoren voor biodiversiteit in het stedelijk gebied opgenomen. Deze indicatoren zijn bedoeld ter ondersteuning van beleidsontwikkeling op EU niveau.

Nationale Plan van Aanpak Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI)

Het is een doel van de rijksoverheid om via inkoop- en aanbestedingsbeleid de ecologische voetafdruk te verkleinen en biodiversiteit te vergroten. Er is een interdepartementaal programma versterken biodiversiteit ontwikkeld. Er wordt gezocht naar meer manieren waarop de Rijksoverheid [biodiversiteit kan versterken via inkoop](#) (Plan van aanpak MVI 2021 – 2025, p 37).

Nationale klimaatadaptatiestrategie (NAS)

In de NAS wordt met name genoemd dat verschuivende klimaatzones problematisch zijn in behoud van biodiversiteit. Het leidt tot een andere samenstelling van flora en fauna en en leidt tot een mismatch in voedselketens. Steden kunnen een belangrijke rol spelen bij de inzet van natuur als [klimaatbuffer](#) (Uitvoeringsprogramma, p 15). Volgens het Uitvoeringsprogramma 2018-2019 van het Deltaplan kan de omgevingswet een belangrijke rol spelen om dit goed in te richten. Dit vraagt om een omgevingsvisie (Uitvoeringsprogramma, p 16).

Nationaal Deltaplan Klimaatadaptief bouwen (DPRA)

Een van de zeven ambities in dit Deltaplan zijn "meekoppelkansen benutten." Als er klimaatadaptief wordt gebouwd, kan er dan ook met andere doelstellingen rekening worden gehouden waaronder biodiversiteit? Er wordt een overzicht gegeven van verschillende [hulpmiddelen](#). Dit zijn veelal maatregelen, waaronder een Handreiking natuurdaken, Checklist groen bouwen en BREEAM-NL.

Nationale Omgevingsvisie (NOVI)

In de NOVI wordt Natuurinclusieve stedelijke ontwikkeling genoemd. Er is een programma [Versterken biodiversiteit](#). Het richt zicht op het Europese programma voor biodiversiteit en het CBD.

Nationale wetgeving natuurbehoud

Er is verschillende (verplichtende) wet- en regelgeving voor biodiversiteit. Hier moet rekening mee worden gehouden, ook in het kader van vergunningverlening.

De belangrijkste zijn:

⁴ NB: deze lijst is gebaseerd op inzichten die in de verkenning naar boven zijn gekomen. .

- de Wet natuurbescherming (Wnb),
- de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) en wet- en regelgeving voor beschermde soorten en natuurgebieden,
- het Natuur Netwerk Nederland (NNN)
- Natura 2000 (N2000) gebieden

Convenanten (Zuid-Holland, Utrecht)

Op provinciaal niveau zijn convenanten afgesproken over hoe om te gaan met klimaatadaptatie. Ook daar wordt rekening gehouden met biodiversiteit. In het [convenant van de provincie Utrecht](#) wordt biodiversiteit met name benoemd bij het landelijk gebied (p18).

Het [convenant Klimaatadaptief bouwen in Zuid-Holland](#) richt zich heel expliciet op bouwen waarbij biodiversiteit een doelstelling is. In het convenant worden maatregelen en "climate accounting" genoemd als manieren om doelstellingen te bereiken.

Gemeenten

Verschillende gemeenten hebben een beleid ten aanzien van biodiversiteit in de stad ontwikkeld.

Een voorbeeld hiervan is de Nota Natuurinclusief bouwen van de Gemeente Den Haag. Ook in de

[Groenvisie 2017-2035](#) van de gemeente Arnhem staat de ambitie voor een natuurvriendelijke stad.

Ook heeft de gemeente Arnhem het puntensysteem Natuurinclusief bouwen via de beleidsregels aangehaakt bij nieuwe bestemmingplannen.

Doelstellingen voor biodiversiteit in de gemeente kunnen in diverse documenten worden vastgelegd, waaronder de GREX (grondexploitatie), het bouwbesluit, het in bestemmingsplan en het omgevingsplan.